

Pædagogisk viden – mellem pædagoger

I den pædagogiske debat bliver viden ofte fremstillet som om, faget kun handler om at kunne sin teori og direkte omsætte den til praksis. Men det er en for simpel fremstilling, for pædagoger ved meget mere.

I denne folder kan du læse, hvordan pædagoger opbygger fælles viden, hvorfor den er så vigtig, og hvorfor det er et problem, at politikere og eksperter overser den fælles viden, som kan være svært at dokumentere.

B U P L

Pædagogisk viden skabes i relationer

Det daglige pædagogiske arbejde skal baseres på viden. Men hvad er pædagogisk viden? Det dykker dette hæfte ned i på baggrund af forskningsprojektet 'Pædagogisk viden – mellem pædagoger,' som forsker Maja Plum fra Københavns Universitet har gennemført med støtte fra BUPL.

Maja Plum ser ikke pædagogisk viden som omsætning af abstrakt teori eller evidensbaserede metoder. Det er væsentlige elementer, men pædagogers viden bliver i høj grad omsat til virkelighed og handlinger på baggrund af relationer og viden om kolleger og børn. Pædagoger kan bedre støtte hinanden, når de kender kollegernes handlemåder og tanker om børn og pædagogik.

”At vide som pædagog må forstås som en aktiv gøren, der forbinder de mange elementer, der er en del af en daginstitutionel hverdag,” siger Maja Plum.

Maja Plum har udført etnografiske studier af pædagogerne Louise, Nete, Rikke og Dorthe, som arbejder i to forskellige integrerede institutioner. Undervejs i projektet er de blevet flyttet til hinandens institutioner, så de dermed har arbejdet med kolleger, de ikke er vant til at samarbejde med. De blev observeret undervejs, og det var tydeligt, at pædagogisk viden handler om relationer.

At vide i mangetydighedens mellemrum

Livet i en daginstitution er udtryk for langt mere, end hvad der er beskrevet i de officielle formål eller fremhævede teorier.

Der er forskellige forventninger, krav og forestillinger om, hvad børn er for en størrelse, på spil. Pædagoger agerer dagligt i en mangetydighed, hvor det handler om at forbinde, afveje, jonglere eller stabilisere denne kompleksitet. Det handler om at kunne vide i mangetydighedens mellemrum. Maja Plum kalder denne måde at vide på en "infrastruktur i mangetydighedens mellemrum." Med dette begreb peger hun på, at den konkrete måde at vide på er bundet op på forbindelser mellem eksempelvis børn, pædagoger, bleer, puslebørde, låger ind til badeværelset, teoretiske antagelser om nærvær, forskningsresultater om hygiejne, der igen trækker linjer tilbage i tiden til tidligere måder at interagere imellem disse elementer. Viden er ikke afgrænset til den enkelte pædagog, men findes også i relationerne mellem pædagoger, børn, konkrete ting, rum og betydninger.

Pædagoger opbygger faglige relationer gennem fortællinger

Pædagogers faglige relationer er vigtige, og de opbygger ofte den fælles viden via faglige fortællinger, som minder om skønlitterære fortællinger, der tager udgangspunkt i konkrete episoder, hvor de genfortæller replikker, udtryk og bevægelser. Gennem fortællingerne tildeles børn og voksne karakteristika og intentioner, der løbende kobles til forskellige baggrundshistorier og teoretiske antagelser, som danner fortolkningsrammer og bevægelsesgrunde for dem, der er med i historierne. Pædagogerne er selv med i dem og markerer gennem tanker og overvejelser en moralsk stillingtagen – og til tider tvivl – i forhold til, hvordan man bør forstå og handle i en sådan situation. Undervejs byder andre pædagoger til med spørgsmål, undren, fortolkninger og sammenligninger med andre situationer, der er med til at udfylde den samlede fortælling og dermed pædagogernes fælles faglige viden.

Når man ikke er vant til at arbejde sammen i daginstitutionen

Pædagoger, der har opbygget fælles viden – kender hinanden og institutionen – kan være hinandens ekstra hænder. Har man ikke den fælles viden, bliver det sværere, viser dette eksempel, hvor pædagogen Dorthe er på arbejde i sine vante omgivelser, men sammen med Nete, der ikke plejer at arbejde i institutionen og dermed ikke er vant til at samarbejde med Dorthe.

Beskrivelse af et øjebliksbillede på stuen

Pelle er kravlet op ved vindueskarmen. Dorthes blik går op: "Nej Pelle, du kan falde ned." Hun gentager uden effekt, rumper herefter hen til ham, tager ham ned på skødet og kilder ham let. Andre børn kommer til, hun kilder også dem. Der lyder råb ovre fra legekomfuret – Neja og Lizette skubber til hinanden. Dorthe ser op på dem. Kasper er nu kommet hen til Dorthe og de børn, der kildes. Han stikker sin plastikgaffel i en af pigernes hænder. Pigen kommer med et udbrud, og Dorthes blik flytter sig fra Neja og Lizette til gaffelen. Med hånden flytter hun gaffelen væk. Samtidig stiger råbene fra legekomfuret i styrke, hun ser derhen: 'Piger, hvad er det i laver?'

Hvad er der på spil

Dorthe er i dette tilfælde på arbejde i sine vante omgivelser, men sammen med Nete, der ikke har relationer til børn, forældre, baggrundshistorier, udfyldte LP-modeller mv. Hun kan derfor ikke aflaste Dorthe ved eksempelvis at være på forkant med Lizette og Neja. Flere af pædagogerne, som i forskningsprojektet har byttet plads, har oplevet et fagligt identitetstab. På den ene side kan de via deres arbejde i en lignende institution fornemme, at der er noget, de skal handle på, men præcis hvordan og hvornår de skal agere, er svært for dem at vurdere.

SPØRGSMÅL

Oplever du i din hverdag, at hverdagen er sværere at håndtere sammen med kolleger, du ikke har opbygget en fælles viden med?

Hvordan opbygger du fælles viden med nye kolleger?

Når man er vant til at arbejde sammen i daginstitutionen

Har man som kolleger opbygget en fælles viden, kan man bedre håndtere hverdagen, understøtte børnenes udvikling og forebygge konflikter.

Pædagogen Louise fortæller om sit samarbejde med kollegaen Laura:

Beskrivelse af samarbejdet

"Hvis Laura løser en bestemt opgave, så ved jeg, hvad jeg skal gøre for, at det bliver lettere for hende. Er hun indenfor for at skifte bleer, kommer jeg ikke ind med alle mine børn fra legepladsen. I stedet åbner jeg vinduet og beder hende fortælle mig, når hun er færdig. Så kan hun stille og roligt blive færdig, fremfor at jeg sender mine børn ind, som begynder at tromme på lågen ind til badeværelset. Eller hvis jeg herude fra legepladsen kan høre, at et barn græder, så går jeg ind for at se, om jeg kan gøre noget for at løfte den byrde, hvis jeg ikke har andet, jeg skal på det tidspunkt."

Hvad er der på spil

Louise taler ikke om viden, som noget, der kun findes i hendes hoved, og som hun omsætter til praksis. Viden er det, hun gør, og det der forbinder hende til kollegaen Laura, børnene og tingene i institutionen. Hun beslutter ikke bare noget selv. Hun gør det ud fra en fælles oparbejdet forståelse af, hvad det vil sige at skifte børn 'stille og roligt', og ikke mindst hvad det har med andre handlinger at gøre såsom at få børn ind fra legepladsen og tage deres overtøj af. De har et fælles videns- og handlingsunivers, som ikke er praksis over for teori. Teori indgår på linje med bleer, Laura og åbne vinduer.

SPØRGSMÅL

Oplever du i din hverdag, at du sammen med kolleger har opbygget en fælles viden, der styrker jeres evne til på en fleksibel måde at håndtere hverdagen?

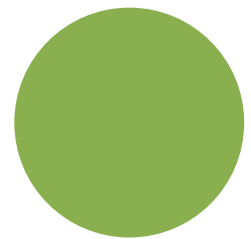
PERSPEKTIVER

Pædagoger opbygger en stor fælles viden, som kan være svær at dokumentere, men er helt afgørende for at skabe en hverdag med høj pædagogisk kvalitet. Maja Plum peger på baggrund af sin forskning på forskellige dilemmafyldte perspektiver på opfattelsen af pædagogisk viden.

Konstant forandring skaber mindre fleksibilitet

Forandring er blevet et grundvilkår i daginstitutionsverdenen. Institutioner lægges sammen, kommuner lancerer nye tiltag, ledelsesstrukturen bliver ændret. Samtidig er der naturlig udskiftning blandt børnene.

Forskningsrapporten viser, at når der opstår for stor udskiftning blandt personalet, begrænses den pædagogiske fleksibilitet og personalets evne til at om dirigere og indrette sig på de konkrete behov eller udspil fra børn. I stedet bliver det de fastlagte regler og rutiner, som kommer til mere rigtigt at styre dagligdagens situationer. På den måde kan forandring reelt komme til at skabe træghed. Derfor vil det være en god idé, hvis politikere, embedsmænd, ledere og pædagoger overvejer, om man har brug for en stor mængde af omrokeringer – og om man opnår det modsatte af, hvad man ønsker.

PERSPEKTIVER

Sikker viden fjerner relationel viden

Der arbejdes i disse år ud fra en udpræget tro på, at man gennem sikre forskningsmæssige resultater, manualer og programmer kan indhente viden og arbejde vidensbaseret i pædagogikken. Men hvilken karakter har denne såkaldt sikre viden egentlig, og hvilken betydning har den for det pædagogiske arbejde?

Når man vil 'vide mere' om barnet, skræller man viden om barnet fra

Når pædagoger vil 'vide mere' om barnet, bruger de forskellige manualer, ofte med afkrydsningsskemaer, til at indsamle viden. Denne viden giver autoritet og belæg til forældresamtaler og over for forvaltningen. Den er imidlertid forskellig fra den mere fleksible håndtering af barnet, der foregår i dagligdagen. Når man vil vide 'mere', skærer man paradoksalt nok mange aspekter af viden fra, så kortlægningsredskabernes rubrikker kan udfyldes korrekt.

Modeller og evidensprogrammer lover årsags-virkningssammenhænge, men...

Forskningsmæssige resultater, evidensprogrammer og dokumentationsmodeller indeholder ofte en ret klar hypotese om årsag og virkning: Man sætter en indsats i gang, som man formoder, har den ønskede virkning. Rapporten viser imidlertid, at forskningsresultater, evidensprogrammer og dokumentationsmodeller lever i konkrete rum med konkrete børn og pædagoger.

Løftet om sikkerhed og virkning synes at blande sig ind i et mylder af andre forhold, hvor de snarere bliver til nye aspekter af dagligdagens mangetydighed og dermed ikke kan forstås i modeller af entydig årsags-virkningssammenhæng.

Pædagogisk viden – mellem pædagoger

er lavet på baggrund af forskningsprojektet
"I mangetydighedens mellemrum"

Projektet er gennemført af Maja Plum, Københavns Universitet
med støtte fra BUPL.

Journalistisk bearbejdning af Mikkel Kamp, Stickelsbergs Bureau.

Du kan finde rapporten på bupl.dk/forskningsprojekter

Du kan også lytte til podcasten: Stærke relationer styrker pædagogisk viden

Maj 2018

B U P L

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund
bupl.dk

